

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25.03.2003, sp. zn. 29 Odo 379/2001, ECLI:CZ:NS:2003:29.ODO.379.2001.1

Číslo: 56/2004

Právní věta: Porušení smluvní povinnosti je protiprávním úkonem i ve vztahu k poškozenému, který není účastníkem smlouvy.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 25.03.2003

Spisová značka: 29 Odo 379/2001

Číslo rozhodnutí: 56

Číslo sešitu: 6

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Náhrada škody

Předpisy: § 415 předpisu č. 40/1964Sb.
§ 420 předpisu č. 40/1964Sb.
§ 50 předpisu č. 40/1964Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

O k r e s n í s o u d v Benešově rozsudkem ze dne 16. 10. 1996 uložil druhé žalované zaplatit žalobci částku 350 000 Kč se 16% úrokem z prodlení od 2. 2. 1995 do zaplacení a co do částky 17 500 Kč žalobu proti ní zamítl (bod I. výroku), dále tuto žalovanou zavázal uhradit žalobci na náhradě nákladů řízení částku 12 400 Kč a České republice soudní poplatek ve výši 14 000 Kč (bod III. výroku), vše do tří dnů od právní moci rozsudku. Proti první žalované, která měla být podle žaloby k úhradě částky 367 500 Kč s příslušenstvím zavázána společně s druhou žalovanou, tak, že plněním jednoho ze žalovaných zaniká v rozsahu plnění povinnost plnit druhému z nich, soud žalobu zamítl (bod II. výroku) a rozhodl, že žalobce a tato žalovaná nemají vůči sobě právo na náhradu nákladů řízení (bod IV. výroku). Dále soud zamítl žalobu (vůči oběma žalovaným) co do požadavku na náhradu škody ve výši deseti procent ročně ze žalované částky od 18. 8. 1992 do 1. 2. 1995 a dalších 2% úroků ode dne 2. 2. 1995 do zaplacení (bod V. výroku).

Vyhovující výrok ve vztahu ke druhé žalované soud odůvodnil tím, že žalobce podepsal (dne 18. 8. 1992), prohlášení komanditisty o vstupu do společnosti (dále též jen „prohlášení“) potvrzené (uzavřené) s neexistujícím subjektem (V. F., k. s.). I kdyby však smlouva (rozuměj prohlášení) byla uzavřena se subjektem existujícím, nešlo by o vztah mezi společností a společníkem. K přistoupení společníka může totiž (dle § 93 odst. 2, § 83 a § 87 obch. zák.) dojít jen změnou společenské smlouvy, za souhlasu všech společníků a tato podmínka v daném případě splněna nebyla. Z toho vyplývá, že přijetím částky 350 000 Kč, zaslané žalobcem na její účet, se druhá žalovaná bezdůvodně obohatila

na úkor žalobce, jemuž je proto povinna tuto částku zaplatit. Přiznání úroků z prodlení soud odůvodnil odkazem na nařízení vlády č. 142/1994 Sb., kterým se stanoví výše úroků z prodlení a poplatku z prodlení podle občanského zákoníku.

Zamítnutí žaloby v části, v níž (co do částky 350 000 Kč) směřovala proti první žalované, soud prvního stupně odůvodnil tím, že smlouva o kontrole použití prostředků ze dne 30. 11. 1990 (dále též jen „smlouva o kontrole“), z jejíhož porušení žalobce dovozoval odpovědnost první žalované, byla uzavřena mezi podnikatelskými subjekty a podléhala režimu hospodářského zákoníku. Jde pouze o vztah subjektů, které smlouvu o kontrole uzavřely, a který nezakládá žádnou povinnost první žalované vůči žalobci. I tato smlouva je neplatná, neboť byla uzavřena s neexistujícím subjektem. Podle soudu není správný názor druhé žalované, že smlouva o kontrole má charakter smlouvy uzavřené ve prospěch třetí osoby ve smyslu ustanovení § 50 obč. zák.; postrádá totiž závazek jejích účastníků ve prospěch konkrétně vymezené třetí osoby a přistoupení této osoby ke smlouvě. Proto soud vyšel z ustanovení § 420 a násl. obč. zák. Smlouva o kontrole žádnou povinnost vůči žalobci ze strany první žalované nezakládala, takže není naplněn jeden ze základních předpokladů odpovědnosti za škodu, a to porušení právní povinnosti.

Zamítnutí žaloby co do částky 17 500 Kč (vůči oběma žalovaným) odůvodnil soud tím, že tuto částku (správní poplatek) žalobce zaslal na účet společnosti FS, a. s., takže v tomto rozsahu se bezdůvodně obohatila tato akciová společnost a nikoli žalovaní.

K zamítavému výroku ohledně náhrady škody ve výši deseti procent ročně ze žalované částky od 18. 8. 1992 do 1. 2. 1995 a dalších 2% úroků ode dne 2. 2. 1995 do zaplacení soud uvedl, že žalobce neprokázal, že by do data podání žaloby byla žalovaná v prodlení s vrácením bezdůvodného obohacení a že 2% úroky nad zákonnou hranici (v době podání žaloby) 17 % žalobci též nepřísluší.

K r a j s k ý s o u d v P r a z e rozsudkem ze dne ze dne 27. 1. 2000 především odmítl odvolání druhé žalované (první výrok), s tím, že zčásti směřovalo jen proti důvodům rozhodnutí (§ 202 odst. 3 o. s. ř.) a zčásti bylo podáno někým, kdo k odvolání není oprávněn. K odvolání žalobce pak odvolací soud (bez dalšího dokazování) rozsudek soudu prvního stupně vůči první žalované potvrdil (druhý výrok), rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení (třetí výrok) a zamítl návrh žalobce na vyslovení přípustnosti dovolání (čtvrtý výrok).

Odvolací soud neměl žalobcovu odvolání za důvodné, poukazuje na to, že smlouva o kontrole byla uzavřena mezi právním předchůdcem první žalované a druhou žalovanou. I když žalobce byl seznámen s prohlášením, že druhá žalovaná je kontrolorem prostředků pro investice první žalované (se smlouvou o kontrole), nevznikl tím jakýkoli právní vztah mezi ním a první žalovanou. Přitom nepokládal za rozhodné, že mezi žalovanými byla dohodnuta odměna či provize za zřízení účtu, s tím, že šlo o jejich dohodu, která neměla vztah k žalobci. První žalovaná se tedy na úkor žalobce bezdůvodně neobohatila. K tvrzené odpovědnosti druhé žalované za škodu způsobenou (ve smyslu § 420 obč. zák.) žalobci se pak ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně, že nebylo prokázáno, že by druhá žalovaná porušila právní povinnost ze smlouvy o zřízení účtu nebo ze smlouvy o kontrole.

Porušením povinnosti – pokračoval odvolací soud – je především porušení povinností, které ukládá právní předpis nebo porušení těch povinností, které na sebe vzala fyzická nebo právnická osoba např. smlouvou. Mezi žalobcem a první žalovanou však žádná smlouva uzavřena nebyla. Jestliže není splněn první předpoklad odpovědnosti za škodu (porušení povinnosti první žalované vůči žalobci), nelze dovést odpovědnost první žalované za škodu podle § 420 obč. zák. a odvolací soud se již nemusel zabývat dalšími předpoklady odpovědnosti za škodu. Na tom nic nemění ani skutečnost, že žalobce byl se smlouvou o kontrole seznámen. Z týchž důvodů neshledal odvolací soud ani odpovědnost první žalované podle ustanovení § 415 obč. zák. Nelze ani pominout – pokračoval odvolací soud – že prohlášení bylo uzavřeno mezi žalobcem a společníky či zmocněnci V. F., k. s.,

kteřá neexistovala. Ze strany první žalované proto nemohlo dojít k prevenčním opatřením, jež by předcházela či zabránila škodě ve smyslu ustanovení § 415 obč. zák. Ohledně námítky, že smlouva o kontrole obsahuje i smlouvu ve prospěch třetí osoby, odvolací soud odkázal na „správný závěr soudu prvního stupně k této otázce, a sice, že jde o smlouvu, která je neplatným právním úkonem ve smyslu ustanovení § 39 obč. zák., neboť je v rozporu s ustanovením § 93 odst. 2 obch. zák. ve spojení s ustanoveními § 79, § 83 a § 87 obch. zák.“

Proti potvrzujícímu výroku rozsudku odvolacího soudu (a výslovně též proti výroku o zamítnutí návrhu žalobce na vyslovení přípustnosti dovolání) podal žalobce včas dovolání, uváděje, že je dán dovolací důvod uvedený v § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř., jehož prostřednictvím lze namítat, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Otázkou zásadního právního významu je podle dovolatele to, zda právní povinnost ve smyslu ustanovení § 420 odst. 1 obč. zák. je právní povinností převzatou smlouvou, nebo jakoukoliv právní povinností uloženou právním předpisem, včetně obecné povinnosti počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, majetku, přírodě a životním prostředí ve smyslu ustanovení § 415 obč. zák. Porušení povinnosti ve smyslu ustanovení § 420 obč. zák. pak spatřuje v tom, že první žalovaná porušila obecnou prevenční povinnost uvedenou v ustanovení § 415 obč. zák., neboť při výkonu podnikatelské činnosti měla obecnou prevenční povinnost nejen vůči svým klientům, ale i vůči třetím osobám, jelikož české právo vychází z koncepce obecné odpovědnosti za škodu vzniklou komukoliv jakýmkoli právním počínáním. První žalovaná byla tedy povinna ověřit si totožnost společnosti, na jejíž účet plnění přijímala, stejně tak jako totožnost osob, jimž prostředky vyplatila, a bylo-li zřejmé, že přijetím či vyplacením prostředků může dojít ke škodám na majetku třetích osob, neměla je přijímat ani vyplácet a uzavírat příslušné smlouvy. Jednání první žalované je rovněž úmyslným jednáním proti dobrým mravům ve smyslu § 424 obč. zák., neboť se podílela na podvodném jednání druhé žalované a dalších osob. Je-li smlouva o kontrole neplatná, způsobila tuto neplatnost i první žalovaná, tím, že si neověřila totožnost subjektu, se kterým uzavírala smlouvu. První žalovaná rovněž jednala v rozporu s ustanovením § 119d odst. 1 hosp. zák., který zakazoval jednat v rozporu s dobrými mravy soutěže, mezi něž patří i jakékoliv činy, které by mohly jakkoliv způsobit záměnu s podnikem, výrobky nebo s průmyslovou nebo obchodní činností soutěžitele. První žalovaná přispěla svým jednáním k záměně druhé žalované s neexistující V. F., k. s. V důsledku záměny pak žalobci jako spotřebiteli vznikla škoda. Ustanovení § 367 odst. 1 písm. b) hosp. zák. dále první žalované ukládalo ověřovat včas nezávadnost plateb, přičemž za hrubé porušování této povinnosti je třeba považovat přijímání plateb, a to ve značné výši a od vysokého počtu osob, na účet subjektu, o němž není jisto, zda vůbec po právu platně vznikl. Porušením výše uvedených povinností způsobila první žalovaná žalobci škodu, a to bez ohledu na to, zda mezi žalobcem a první žalovanou existoval smluvní vztah. Odvolací soud se nedostatečně zabýval otázkou, zda smlouva o kontrole je platným právním úkonem a zda ji lze považovat za smlouvu ve prospěch třetí osoby. V době uzavření smlouvy o kontrole přitom obchodní zákoník (z jehož ustanovení odvolací soud usuzoval na její neplatnost) neplatil. Otázkou rovněž zůstává, zda nesprávné označení účastníka na písemném vyhotovení smlouvy vede za všech okolností k její neplatnosti. Smlouva o kontrole je podle dovolatele smlouvou ve prospěch třetí osoby, jelikož v prohlášení komanditisty o vstupu do společnosti potvrdil, že byl „obeznámen s příslušnými smlouvami“ a že tyto „plně akceptuje“. Proto dovolatel požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Podle bodu 17., hlavy první, části dvanácté, zákona č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, dovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu vydaným přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů (to jest podle občanského soudního řádu ve znění účinném před 1. 1. 2001).

V průběhu dovolacího řízení byl prohlášen konkurs na majetek druhé žalované (usnesením

Městského soudu v Praze ze dne 13. 6. 2002, č. j. 95 K 7/2002-61), tato skutečnost však nemá na průběh dovolacího řízení žádného vlivu. Prohlášením konkursu na majetek dlužníka se totiž nepřerušuje řízení vůči jeho samostatnému společníku v rozepři (§ 91 odst. 1 o. s. ř., § 14 odst. 1 písm. c/ zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů), jímž první žalovaná (které jediné se dovolání týká) je (shodně srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2001, sp. zn. [29 Odo 177/2001](#), uveřejněné v časopise Soudní judikatura č. 12, ročník 2001, pod číslem 151).

Nejvyšší soud se nejprve zabýval přípustností dovolání v rozsahu, v němž jím dovolatel výslovně napadl i čtvrtý výrok rozsudku odvolacího soudu o zamítnutí návrhu na vyslovení přípustnosti dovolání, přičemž dospěl k závěru, že potud dovolání není přípustné.

Dle § 236 odst. 1 o. s. ř., dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

Výrok o zamítnutí návrhu na připuštění dovolání – ač součástí rozsudku – má povahu usnesení, přičemž přípustnost dovolání proti usnesení upravují ustanovení § 237, § 238a a § 239 o. s. ř.

Ustanovení § 237 odst. 1 o. s. ř. spojuje přípustnost dovolání proti každému rozhodnutí odvolacího soudu (s výjimkami zakotvenými v odstavci druhém) s takovými hrubými vadami řízení a rozhodnutí, které činí rozhodnutí odvolacího soudu zmatečným. Žádnou z tam vypočtených vad však dovolatel netvrdí a ani z obsahu spisu se taková vada nepodává. Podle § 238a odst. 1 písm. a) nebo podle § 239 o. s. ř. dovolání přípustné není, neboť dovoláním dotčený výrok není výrokem měnícím ani potvrzujícím; nadto (ve vztahu k § 239 o. s. ř., nejde ani o usnesení ve věci samé). Nejde rovněž o žádný z případů vypočtených v ustanovení § 238a odst. 1 o. s. ř. pod písmeny b) až f). Postup, jímž se samostatně napadá výrok o zamítnutí návrhu na vyslovení přípustnosti dovolání, je rovněž zjevně bezúčelný, neboť negativní závěr odvolacího soudu lze zvrátit úvahou dovolacího soudu ve smyslu ustanovení § 239 odst. 2 o. s. ř. Jinak řečeno, jde o výrok, který z hlediska možnosti svého odklizení kasačním rozhodnutím Nejvyššího soudu v dovolacím řízení samostatně přezkoumatelný není.

Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), dovolání v tomto rozsahu podle § 243b odst. 4 a § 218 odst. 1 písm. c) o. s. ř. usnesením odmítl.

Přípustnost dovolání proti druhému výroku rozsudku odvolacího soudu poměřoval Nejvyšší soud ustanoveními § 237, § 238 a § 239 o. s. ř.

Dovolání je – ve smyslu § 239 odst. 2 o. s. ř. – přípustné, a je i důvodné.

N e j v y š š í s o u d rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Podle ustanovení § 239 odst. 2 o. s. ř. platí, že nevyhoví-li odvolací soud návrhu účastníka na vyslovení přípustnosti dovolání, který byl učiněn nejpozději před vyhlášením potvrzujícího rozsudku nebo před vyhlášením (vydáním) usnesení, kterým bylo rozhodnuto ve věci samé, je dovolání podané tímto účastníkem přípustné, jestliže dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam.

Předpoklad včasného návrhu na vyslovení přípustnosti dovolání byl v dané věci naplněn, přičemž Nejvyšší soud shledal dovolání přípustným pro řešení všech otázek, jež žalobce vymezil – způsobem rozepsaným výše – svým dovoláním.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy,

jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Odvolací soud závěr, že první žalovaná vůči žalobci žádnou povinnost neporušila, založil mimo jiné na tom, že smlouva o kontrole je neplatným právním úkonem ve smyslu ustanovení § 39 obč. zák., neboť je v rozporu s ustanovením § 93 odst. 2 obch. zák., ve spojení s ustanoveními § 79, § 83 a § 87 obch. zák. K tomu Nejvyšší soud především poznamenává, že soud prvního stupně, na jehož „správný závěr“ odvolací soud v uvedeném směru odkazuje, úsudek, že by smlouva o kontrole uzavřená mezi žalovanými dne 30. 11. 1990 měla být z uvedených příčin neplatná, vůbec neučinil (nepokládal ji sice za platnou, leč z jiného důvodu; totiž proto, že ji uzavřela neexistující společnost /V. F., k. s./).

Podle ustanovení § 1 odst. 1 zákona č. 109/1964 Sb., hospodářského zákoníku, ve znění účinném k 30. 11. 1990, tj. ve znění zákona č. 82/1966 Sb., zákonného opatření č. 13/1967 Sb., zákonů č. 69/1967 Sb., č. 72/1970 Sb., č. 138/1970 Sb., č. 144/1975 Sb., č. 165/1982 Sb., č. 98/1988 Sb., č. 173/1988 Sb. a č. 103/1990 Sb., platilo, že hospodářský zákoník upravuje vztahy vznikající při podnikatelské činnosti právnických a fyzických osob, oprávněných k této činnosti podle tohoto zákona a zvláštních právních předpisů, vztahy při hospodářském styku právnických osob a majetkovou odpovědnost v těchto vztazích. Smlouva o kontrole uzavřená mezi žalovanými dne 30. 11. 1990 ve smyslu výše uvedeného podléhala v době svého vzniku právě režimu hospodářského zákoníku, byť šlo - ve smyslu § 352 hosp. zák. - o smlouvu nepojmenovanou. Hospodářský zákoník byl sice k 1. 1. 1992 zrušen (srov. § 772 bod 3 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku), ustanovení § 763 odst. 1 obch. zák. však určovalo, že tímto zákonem se řídí právní vztahy, které vznikly ode dne jeho účinnosti. Právní vztahy vzniklé přede dnem účinnosti tohoto zákona a práva z nich vzniklá, jakož i práva z odpovědnosti za porušení závazků z hospodářských a jiných smluv uzavřených přede dnem účinnosti tohoto zákona se řídí dosavadními předpisy. Smlouvy o běžném účtu, smlouvy o vkladovém účtu, smlouvy o uložení cenných papírů a jiných hodnot se však řídí tímto zákonem ode dne jeho účinnosti, i když k jejich uzavření došlo před tímto dnem. Z uvedeného plyne, že poměřovat platnost smlouvy ustanovením § 39 obč. zák. nelze a právní posouzení věci odvolacím soudem je potud zjevně nesprávné.

Pro úplnost se dodává, že i kdyby závěr odvolacího soudu o neplatnosti smlouvy o kontrole vskutku vycházel z úvahy soudu prvního stupně (o tom, že ji uzavíral neexistující subjekt), šlo by - v režimu hospodářského zákoníku - opět o chybný úsudek. Obecně platí, že uvede-li obchodní společnost nebo jiný podnikatel v písemném právním úkonu své obchodní jméno (nyní svou obchodní firmu) nepřesně nebo neúplně, nelze z toho důvodně dovozovat, že by právní úkon učinil někdo jiný (od něj odlišná osoba). Opačný názor by měl za následek, že by právní úkon byl přičítán někomu, kdo jej neučinil; v případě, že by nepřesně nebo neúplně uvedené obchodní jméno neodpovídalo žádné obchodní společnosti nebo jinému podnikateli, by pak znamenal, že právní úkon vlastně nebyl - ačkoliv došlo k projevu vůle k právnímu úkonu směřující - učiněn. Ve skutečnosti jde o vadu projevu vůle, která v režimu občanskoprávních a obchodních vztahů způsobuje, nelze-li ji odstranit pomocí výkladu, neurčitost právního úkonu (srov. mutatis mutandis např. rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný pod číslem 55/2002 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Podle ustanovení § 22 hosp. zák. právní úkon musí být učiněn svobodně, vážně, určitě a srozumitelně, jinak je neplatný. Neplatný je i úkon, k němuž byla organizace přivedena lstí nebo bezprávnou výhrůžkou. Výhrůžka je bezprávná, i když je odůvodněná. Pokud jí je vynucováno něco, čeho takto dosaženo být nesmí (odstavec 1). Neplatnosti z důvodů uvedených v odstavci 1 se může dovolávat jenom organizace, na jejíž ochranu je důvod neplatnosti stanoven. Tato organizace může úkon dodatečně schválit nebo jej strany mohou dodatečným vyjasněním učinit určitým a srozumitelným. V tomto případě má právní účinky, jako by byl platný od počátku (odstavec 2). Jinak řečeno, v režimu hospodářského zákoníku k 30. 11. 1990 platilo, že neurčitost právního úkonu (zde neurčitost v označení smluvní strany) způsobuje pouze relativní neplatnost právního úkonu, které se

mohl dovolat jen subjekt, na jehož ochranu byl důvod neplatnosti stanoven. Těmito zásadami se při úvaze o neplatnosti smlouvy o kontrole neřídil ani soud prvního stupně.

Neobstojí ovšem argumentace dovolatele, že smlouva o kontrole je smlouvou ve prospěch třetí osoby ve smyslu ustanovení § 50 obč. zák.

K datu uzavření smlouvy o kontrole platil zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění zákonů č. 58/1969 Sb., č. 131/1982 Sb., č. 94/1988 Sb., č. 188/1988 Sb., č. 87/1990 Sb., č. 105/1990 Sb. a č. 116/1990 Sb. V ustanovení § 1 pak určoval, že v oblasti uspokojování hmotných a kulturních potřeb vznikají mezi občany a organizacemi a mezi občany navzájem občanskoprávní vztahy. Tyto vztahy upravuje především občanský zákoník. Ve spojení s výše cit. ustanovením § 1 odst. 1 hosp. zák. pak právní teorie i soudní praxe standardně vykládala a vykládá vztah hospodářského zákoníku a občanského zákoníku v rozhodném období jako vztah dvou právních norem, z nichž každá ve své výlučné působnosti upravovala jiný okruh právních vztahů a v žádném případě nešlo o poměr normy obecné k normě zvláštní. Jinak řečeno, absence určitého smluvního typu v hospodářském zákoníku v uvedeném období rozhodně neumožňovala subsidiární použití norem občanského práva na hospodářskoprávní vztah dvou právnických osob - podnikatelů. Tím ovšem není řečeno, že v hospodářskoprávních vztazích bylo vyloučeno uzavření hospodářské smlouvy, jež by svým obsahem vystihovala rozhodné znaky smlouvy uzavřené ve prospěch třetí osoby, a to - podle § 352 hosp. zák. - jako smlouvy nepojmenované. Pro tento případ však lze - ve shodě s argumentací soudu prvního stupně, jež se pojila přímo s výkladem ustanovení § 50 obč. zák. - uzavřít, že k tomu, aby mohla být pokládána též za smlouvu ve prospěch třetí osoby, postrádá smlouva o kontrole závazek jejích účastníků ve prospěch konkrétně vymezené třetí osoby, to jest osoby určené dostatečně objektivními skutečnostmi, na jejichž základě může být individualizována (shodně z hlediska označení třetí osoby uzavřel Nejvyšší soud již v rozsudku ze dne 13. 2. 2001, sp. zn. [22 Cdo 2643/99](#)). Všeobecné vymezení (pro všechny osoby, jež se měly stát komanditisty druhé žalované) tento požadavek nesplňuje.

Závěr odvolacího soudu, podle kterého zde není protiprávního úkonu první žalované vůči žalobci, spočívajícího v porušení povinnosti ze smlouvy o kontrole, jelikož nejde o smlouvu ve prospěch třetí osoby a mezi žalobcem a první žalovanou žádná smlouva uzavřena nebyla, rovněž správný není.

Podle ustanovení § 420 obč. zák. v rozhodném znění (tj. v roce 1992) platilo (a platí), že každý odpovídá za škodu, kterou způsobil porušením právní povinnosti (odstavec 1). Škoda je způsobena právnickou osobou anebo fyzickou osobou, když byla způsobena při jejich činnosti těmi, které k této činnosti použily. Tyto osoby samy za škodu takto způsobenou podle tohoto zákona neodpovídají; jejich odpovědnost podle pracovněprávních předpisů není tím dotčena (odstavec 2). Odpovědnosti se zproští ten, kdo prokáže, že škodu nezavinil (odstavec 3).

K základním předpokladům odpovědnosti za škodu ve smyslu posledně citovaného ustanovení patří: 1) protiprávní úkon, 2) vznik škody, 3) příčinná souvislost mezi protiprávním úkonem a vznikem škody (kausální nexus) a 4) zavinění. První tři předpoklady jsou objektivní povahy, čtvrtý povahy subjektivní. Právní teorie i soudní praxe pak první z označených předpokladů, tedy protiprávní úkon, standardně vykládá jako projev lidské vůle (úkon), ať již komisivní nebo omisivní, který je v rozporu s objektivním právem (někdy se též hovoří o úkonu, který zasahuje do subjektivních práv jiné osoby). Přitom není rozhodné, vyplývá-li porušená právní povinnost ze smlouvy, nebo jde-li o povinnost mimosmluvní - zákonnou (srov. např. Knapp, V. a kol.: Občanské právo hmotné, svazek II., vydání první, Codex Praha 1995, str. 316-321, nebo Bičovský, J. - Holub, M.: Náhrada škody podle občanského obchodního, pracovního a správního práva, Linde Praha a. s. 1995, str. 26-30). V prvním z citovaných děl se též uvádí (srov. str. 321), že smluvní právní povinnost je v případě jejího porušení spojená se smluvní odpovědností vůči spolukontrahentovi, zatímco mimosmluvní (zákonná) povinnost je v případě jejího porušení spojená s mimosmluvní deliktivní odpovědností vůči každému. Potud však

jde o výklad zjednodušený.

Závěr, podle kterého se poškozený může dovolávat (za účelem prokázání existence protiprávního úkonu) porušení smluvní povinnosti, totiž lze učinit nejen v případě, že je škůdcovým spolukontrahentem (druhou smluvní stranou). K naplnění uvedeného předpokladu postačuje, že je prokázáno, že příslušný subjekt (škůdce) sice porušil povinnost ze smlouvy, kterou uzavřel s jinou osobou než s poškozeným, že však závazek, k jehož porušení došlo, měl dopad do právní sféry poškozeného. Takovému závěru přitom není na překážku ani skutečnost, že smlouva, z níž porušení závazku vzešlo, nebyla (typově či z obsahového hlediska) smlouvou ve prospěch třetí osoby (smlouvou ve prospěch poškozeného). Jinak řečeno, podstatné je, že byla porušena právní povinnost, která (byť prostřednictvím smluvního ujednání jiných osob) sloužila k ochraně subjektivních práv poškozeného.

Z pohledu výše uvedeného je v řízení zkoumaná smlouva o kontrole právě smlouvou, jejímž základním účelem byla ochrana práv osob, jež se měly stát komanditisty první žalované (tedy i ochrana dovolatele).

Uvedené ústí v závěr, že právní posouzení věci odvolacím soudem, jenž své úvahy založil na jiných základech, správné není a dovolací důvod dle § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř. byl tudíž uplatněn právem.

Nejvyšší soud proto, aniž ve věci nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), napadený rozsudek v potvrzujícím výroku ohledně první žalované a v závislém výroku o nákladech odvolacího řízení mezi žalobcem a první žalovanou (§ 242 odst. 2 písm. b/ o. s. ř.) zrušil a věc v tomto rozsahu vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Odvolací soud nepřehlédne, že v důsledku tohoto kasačního rozhodnutí se ve stadiu odvolacího řízení bude muset znovu zabývat i tou částí žalobcova odvolání, kterou - v důsledku procesního pochybení v průběhu předchozího odvolacího řízení - ponechal stranou. Žalobce totiž, jak se výslovně podává z jeho odvolání, napadl rozsudek soudu prvního stupně nejen v zamítavém výroku ohledně první žalované, nýbrž i v rozsahu, v němž byla jeho žaloba zčásti zamítnuta vůči druhé žalované. Přitom ovšem musí odvolací soud respektovat fakt, že odvolací řízení je v tomto rozsahu - v důsledku prohlášení konkursu na majetek druhé žalované - od 13. 6. 2002 přerušeno a že v něm po dobu trvání konkursu nelze se zřetelem k ustanovení § 14 odst. 1 písm. c) zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů, pokračovat (případný postup podle § 24 odst. 4 zákona o konkursu a vyrovnání je v odvolacím řízení vyloučen). Postavení odvolacího soudu coby přezkumné instance též odpovídá, aby se v důvodech rozhodnutí (v intencích odvolacích námitek) vypořádal i s tím, že zamítnutí žaloby vůči druhé žalované co do částky 17 500 Kč a co do obsahu bodu V. výroku rozsudku soudu prvního stupně stálo v rozsudku soudu prvního stupně na zcela jiných argumentech, než jsou ty, jimž coby správným závěrům soudu prvního stupně přisvědčil v důvodech svého rozsudku.